

pron. de militars cast.); també «*xambèrg*» (*čambérk*, í amb grafia *j*-) val. (Escrig). «*Xamberg*»: se dice de una mujer que se sale de la conversación», C. Pol, *Vall d'Aneu*. Anàlogament en el basc de l'Alta Navarra *txanbergo*, -ga, «hombre, mujer de poco juicio» (Vall de Salazar: Azkue). I també ha passat a diversos dialectes del S. d'Itàlia i Còrsega, que cito en aquell diccionari.

Xambomba, V. *sanfaina*

XAMBRA, 'espècie de brusa casolana que porten les dones', abreujat del fr. *robe de chambre*, perquè serveix per estar-se en la *chambre*, o sigui a la CAMBRA, a casa. □ 1.ª doc.: 1868, *SLitCosta*; però ja «*xambra* y *xamellot*» Lab. 1840.

Es pot imaginar que també vingui d'això l'expressió recollida a les Guillerries «regar +*axambre*: regar a l'estesa» (Griera, *St. Hilari Sacalm*, BDLC VII, 145) (< 'regar negligentment, sense limitació?); però més aviat em sembla que deu estar per *regar a eixambre*, postverbal de EIXAMORAR/eixombrar (d'un **ei-xambrar* de compromís entre aquestes dues variants, vegeu III, 240a13-24, 241a30ss.). *Xembreró* (1507, *DAG.*) sembla tractar-se d'un drap de cuina, i pot anar amb totes dues arrels però més aviat amb la segona (*eixombrar* en el sentit d'eixugar).

XAMBRANA, 'mena de motllura', del francès ant. *chambrande* (avui *chambranle*) id., el qual prové de CAMERANDUS, -A, participi de futur passiu del verb llatí CAMERARE 'construir en forma de volta', 'fer (coses) artísticament'. □ 1.ª doc.: 1397 (*AlcM*).

«*Xambrana* de porta: antepagmentum», Busa-N. «Lo pintor és obligat de daurar pilas, *xembranes*, tubes e --- e guardapolsos» Jonquieres; a. 1505 (*DAG.*). En diversos textos recollits pel *DAG.*, sobretot mall., i no exactament datats, apareix la forma *xembrant*, -and, presa del francès amb menys adaptació, i encara amb gènere femení: «iv fulles de la gran *xembrant* del front del portal ---», o sigui el fr. *chambrande* f., amb la -e muda: aquest text deu ser relativament antic, però potser no tant com 1397, data que (amb sospitosa coincidència amb la de *xambrana*, supra) li atribueix *AlcM*. A França ja es troba *chambrande* l'any 1313 i en altres textos dels Ss. xiv i xv, i el modern *chambranle* només des de 1518 (*FEW* II, 137), alteració que s'explica per influència del verb *branler* 'oscillar, brandar', que alternava dialectalment amb *brander*. D'aquesta variant *chambranle* ve el parlarès *xambrangle* (*AlcM*).

Possiblement tindria la mateixa arrel un altre mot, que en tot cas és també manlleu del francès: *xambrot* 'eina de forma entre enclusa i martell usada per donar forma a les planxes de ferro' (dicc. val. de Llombart-Escrig); però aquí es tracta més aviat d'un dels descendents de CAMUR 'corbat' (*FEW* II, 163-164), que ha donat el delfinès *chámbr* «tordu, boiteux» (164a6f.), francès ant. i dial. *chambre/cambre* «courbé, replié» [Ss. XIII-XIV], grup en el qual més tard es va imposar

la variant *cambr-* (d'origen dialectal normando-picard i oc. meridional): *cambrer* «courber en arc, creuser» [S. XVI], *FEW*, 163b8f.; *chambrière* «outil de forgeron pour manier le charbon» (*FEW*, 133b(c), 134a24), mot per al qual el *FEW* vacilla entre CAMUR i CAMERA; cf., encara: *chambrier une selle* 'buidar per dins una sella, eixamplar-la' (Sachs-Villatte, § 3), *chambrier* 'mena de garfi o grapa grossa d'ús tècnic' («ciserne Krampe zum festhalten der zu bearbeitenden Rundhölzer auf dem darunter befindlichen Blocke», «Plattling»), també 'burxó que usa el ferrer per a la fornal' (Sachs-V., § 4).

Xambrigol (è- < j- en el parlar apitxat de Gandia), en realitat *jambrigol*, amb dissimilació de *llambrigol* (LLAMBRIC).

Xambriu (en una tarifa de teles de 1534), mot relacionat amb el cast. *chambariles* (CHAMARILERO), que designava diversos trastos vells (*DECH* II, 315a11, 18), salm. *chamaril* «pingajo» (lfn. 33), gall. *chambórn* «prendero, ropavejero» (315b13).

Xambrot, V. XAMBRA *Xambuïro* 'esternut' (Muntanya), *DAG.*, V. supra *xabuïro* i EIXABUIRAR (amb *mb* contaminada per *xarumbar*, XARRUPAR) *Xamec*, V. *xamar* *Xamedris* i *xamadreos*, pronúncies errònies del nom savi *chamaedrys*, hellenisme (i del seu genitiu *χαμαίδρυος*).

Xamela. Ja n'hem tractat extensament a l'article MAISSELA (o JAMELA). MGadea en torna a parlar en *T. del Xè* II, 122: «allumenant-se --- en *jamèles* o manolls d'espígol sec encesos --- en les montanyes d'Alcòy». ¿Coneix el mot directament EnrValor (no essent cosa de Castalla sinó de les valls a l'E. d'Alcoi)? *AlcM* remet aquí a un altre mot àrab, *šumáila*, de forma més diferent, i de sentit també distint «poignée de blé», registrat en el *Suppl. de Dozy* (I, 788b); però això no és «àrab» en general, sinó un terme que Dozy cita només d'un dicc. de Síria de fi S. XIX; mot diminutiu de les conegudes paraules àrbigues *šimál* 'sac' i *šámla* 'peça de tela' (el sentit propi seria, doncs, 'saquet de qualsevol cosa' no 'manoll' ni d'espígol): deu ser semblança casual; com a molt es podria suposar que hi hagi hagut influència secundària d'aquest mot oriental, cosa poc probable no havent-hi indicis que sigui antic en àrab ni s'hagi usat fora de Síria.

XAMELLOT o XAMELOT, nom d'una mena de tela antiga, l'etimologia del qual ja hem indicat a CAMELL (vol. II, 452b55-66, com a variant de *camelot*). El *DAG.* el cita amb la grafia *xamallot* en un parell d'inv. dels Ss. XVII-XVIII, i s. v. *xamellot* en dona moltes cites antigues, des d'Eiximenis: «vest comunament --- escarlata ab --- draps folrats --- de vairs, jatsia que en l'estiu ús de *chamellots* tots folrats de cendat», *Terç*, cap. 354 (amb *ch-* en l'ed. Balari, però *zamellots* en l'ed. NCL. VI, 53.16); «la vella fembra / del temps no-s membra: / tendrà la panxa / ab plecs com mancha, / ab semblant pell / com terçanell / o *chamellot*», JRoig (*Spill*, 1181); « cercar algú qui prestàs sobre l'or e ls *xamellots*, a censal, 65 lliures --- », carta comercial